

ISSN (Print): 2304–5809
ISSN (Online): 2313–2167

Науковий журнал
«МОЛОДИЙ ВЧЕНИЙ»

№ 2 (90) лютий 2021 р.

Редакційна колегія журналу

Сільськогосподарські науки

Базалій В.В. – д-р с.-г. наук
Балашова Г.С. – д-р с.-г. наук
Бондар О.Б. – канд. с.-г. наук
Клименко М.О. – д-р с.-г. наук
Коковіхін С.В. – д-р с.-г. наук
Лавриненко Ю.О. – д-р с.-г. наук
Писаренко П.В. – д-р с.-г. наук

Історичні науки

Змерзлий Б.В. – д-р іст. наук

Юридичні науки

Бернацька Н.І. – д-р. юрид. наук
Стратонов В.М. – д-р юрид. наук

Політичні науки

Наумкіна С.М. – д-р політ. наук
Яковлев Д.В. – д-р політ. наук

Педагогічні науки

Козяр М.М. – д-р пед. наук
Рідей Н.М. – д-р пед. наук
Федяєва В.Л. – д-р пед. наук
Шерман М.І. – д-р пед. наук
Шипота Г.Є. – канд. пед. наук

Філософські науки

Лебедева Н.А. – д-р філос.
в галузі культурології

Психологічні науки

Шаванов С.В. – канд. псих. наук

Філологічні науки

Шепель Ю.О. – д-р філол. наук

Технічні науки

Гриценко Д.С. – канд. техн. наук
Дідур В.А. – д-р техн. наук
Шайко-Шайковський О.Г. – д-р техн. наук

Економічні науки

Іртищева І.О. – д-р екон. наук
Козловський С.В. – д-р екон. наук
Шапошников К.С. – д-р екон. наук

Медичні науки

Нетюхайло Л.Г. – д-р мед. наук
Пекліна Г.П. – д-р мед. наук

Ветеринарні науки

Морозенко Д.В. – д-р вет. наук

Мистецтвознавство

Романенкова Ю.В. – д-р мистецт.

Соціологічні науки

Шапошникова І.В. – д-р соц. наук

Хімічні науки

Козьма А.А. – кандидат хімічних наук

Військові науки

Можаровський В.М. – доктор військових наук

Міжнародна наукова рада

Adam Wrobel – Doktor, Associate Professor (Poland)
Arkadiusz Adamczyk – Professor, Dr hab. in Humanities (Poland)
Giorgi Kvinikadze – PhD in Geography, Associate Professor (Georgia)
Inessa Sytnik – Professor, dr hab. in Economics (Poland)
Janusz Wielki – Professor, dr hab. in Economics, Engineer (Poland)
Javad Khamisabadi – Professor, PhD in Industrial management (Iran)
Michal Sojka – Doctor in Engineer (Poland)
Stanislaw Kunikowski – Associate Professor, Dr hab. (Poland)
Wioletta Wojciechowska – Doctor of Medical Sciences (Poland)
Вікторова Інна Анатоліївна – доктор медичних наук (Росія)
Глушченко Оlesia Анатоліївна – доктор філологічних наук (Росія)
Дмитрієв Олександр Миколайович – кандидат історичних наук (Росія)
Марусенко Ірина Михайлівна – доктор медичних наук (Росія)
Швецова Вікторія Михайлівна – кандидат філологічних наук (Росія)
Яригіна Ірина Зотовна – доктор економічних наук (Росія)

Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:
НБУ ім. В.І. Вернадського, Google Scholar, CrossRef, Index Copernicus.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ серія КВ № 18987-7777Р,
видане Державною реєстраційною службою України 05.06.2012 року.

Обкладинка журналу присвячена 150-річчю від дня народження Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач) – видатної української письменниці та громадської діячки, однієї з центральних постатей в історії національної культури. Життя поетеси – це шлях геніального митця, жінки передових європейських поглядів, представника української інтелігенції. Її талант виявився у багатьох різновидах літературної праці – поезії, драматургії, прозі, літературній критиці та публіцистиці, перекладацькій роботі та фольклористиці. «На свій вік це геніальна жінка... В кожному її слові я бачив розум та глибоке розуміння поезії, освіти та людського життя» (Михайло Павлик).

ЗМІСТ**ТЕХНІЧНІ НАУКИ**

- Кіт Д.Б., Катаєва Є.Ю.**
Аналіз актуальності розробки системи підбору майбутньої професії у підлітків.....1
- Рура А.С., Тарахтій О.С.**
Застосування нечіткого регулятора для регулювання рівня в барабані парового котла Е-50..... 5

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

- Макух Т.О.**
Сутність економічної інформації при прийнятті управлінських рішень.....10
- Petrukha Serhii, Petrukha Nina, Kushneruk Oleksandr, Alekseienco Nataliia**
Enterprise tax security management: foreign experience and ways of its implementation in Ukraine.....13

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

- Цимбалюк О.В.**
Проблемні питання охорони і захисту прав інтелектуальної власності щодо лікарських засобів.....21

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

- Севрук В.Г., Цуркан К.О.**
Чеканка грошей Альбрехта Бранденбург-Ансбахського Гогенцоллерна герцога Пруссії в період з 1529 року по 1531 рік..... 25

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

- Воронова М.Ю.**
Псевдонім як джерело додаткових портретно-біографічних відомостей про особистість.....36

**ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ
ТА СПОРТ**

- Петричук П.А.**
Роль диференційованого підходу у мотивації студентів до занять фізичною культурою.....43

МЕДИЧНІ НАУКИ

- Чорна В.В.**
Гігієнічні аспекти становлення психіатричної служби в Україні: минуле, теперішнє, майбутнє.....47

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Корнієнко В.В., Косенко М.Ю.**
Залежна поведінка як один з проявів психічної дезадаптації у юнацькому віці.....52
- Сергієнко Н.А.**
Дослідження причин виникнення залежності у дисфункціональних сім'ях.....58

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

- Кравченко О.Л.**
Дуальна освіта в Україні: від концепції до практики..... 64
- Пак А., Шим Хьонджу**
Особливості використання відеохостинга YouTube в процесі навчання корейському мові.....70

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Botsman Andriy, Dmytruk Olga, Bondarenko Valeriia**
Inner mutual semantic and morphological correlation of the Germanic preterite-present verbs.....74
- Pavlichenko Larysa**
The taxonomy of the communicative roles of an investigator and an interrogee..... 82
- Скрипник А.В.**
Особливості мовлення при хворобі Альцгеймера.....85
- Слухай Н.В., Кірілічева В.О.**
Концепт «бесіда» («беседа») в доцифрову епоху: фреймове моделювання.....90
- Мережинская А.Ю., Фиалковская О.Е.**
Проблема культурної ідентичності в романі В. Пелевіна «Непобедимое солнце» 95
- Яницька О.М.**
Культурологічні підходи до аналізу лінгвістичних концептів (на матеріалі концепту **Vira** у французькій, англійській та українській мовах).....100

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

- Ландяк О.М.**
Специфіка втілення арт-практик змішаної реальності в новому медійному мистецтві.....104

CONTENTS

ENGINEERING SCIENCES

- Kit Dmytro, Kataeva Eugenia**
Analysis of the actuality of the development of the system of professional self-determination of adolescents.....1
- Rura Andriy, Tarakhtii Olga**
Use of a fuzzy regulator to adjust the drum level in the steam boiler E-50.....5

ECONOMIC SCIENCES

- Makukh Tamara**
The essence of economic information in making management decisions.....10
- Petrukha Serhii, Petrukha Nina, Kushneruk Oleksandr, Alekseienco Nataliia**
Enterprise tax security management: foreign experience and ways of its implementation in Ukraine.....13

LAW SCIENCES

- Tymbaliuk Oksana**
Problematic issues of protection of intellectual property rig.....21

HISTORICAL SCIENCES

- Sevruk Volodymyr, Tsurkan Kirill**
Issuance of money of Albrecht of the Brandenburg-Ansbach Hohenzollern Duke of Prussia from 1529 to 1531.....25

SOCIAL COMMUNICATIONS

- Voronova Malvina**
Pseudonym as a source of additional portrait and biographical information about a person ...36

PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

- Petruchyk Petro**
The role of differentiated approach in students' motivation for physical education.....43

MEDICAL SCIENCES

- Chorna Valentyna**
Hygienic aspects of the formation of psychiatric services in ukraine: past, present, future.....47

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

- Kornienko Victoria, Kosenko Maria**
Dependent behavior as one of the manifestations of mental deadaptation in adolescence.....52
- Serhiienko Nataliia**
Investigation of causes of addiction in dysfunctional families.....58

PEDAGOGICAL SCIENCES

- Kravchenko Olga**
Dual education in Ukraine: from concept to practice 64
- Pak Antonina, Shim Hyunju**
Features of using YouTube video hosting in the process of learning the Korean language.....70

PHILOLOGICAL SCIENCES

- Botsman Andriy, Dmytruk Olga, Bondarenko Valeriia**
Inner mutual semantic and morphological correlation of the Germanic preterite-present verbs.....74
- Pavlichenko Larysa**
The taxonomy of the communicative roles of an investigator and an interrogee.....82
- Skrypnyk Antonina**
Features of the speech of Alzheimer's disease patients.....85
- Slukhai Natalia, Kirilicheva Vladena**
Concept 'besida' ('beseda') in the pre-digital era: frame modeling.....90
- Merezhinskaya Anna, Fialkovskaya Olha**
The problem of cultural identity in V. Pelevin's novel "The invincible sun".....95
- Ianitska Olena**
Cultural approaches to the analysis of linguistic concepts (based on the concept of Faith in French, English and Ukrainian).....100

HISTORY OF ART

- Landiak Oksana**
Specificity of the embodiment of mixed reality art practices in new media art.....104

МЕДИЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-2-90-9>

УДК 613:616.89(477)

Чорна В.В.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова

ГІГІЄНИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ: МИНУЛЕ, ТЕПЕРІШНЄ, МАЙБУТНЄ

Анотація. В статті представлено результати узагальнення наукових досліджень із питань гігієнічних аспектів становлення психіатричної служби в Україні з часів становлення Київської Русі, Запорізької Січі. Будівництва перших психіатричних медичних закладів відбувалось з 1781 році в приміщеннях монастирів та 28,6% психіатричних лікарень України будувались у XIX столітті і по цей час їх використовують для лікування психічнохворих. З 1905 року після II з'їзду психіатрів почався перший етап розвитку будівництва психіатричних лікарень та збільшення ліжок в Україні, але при будівництві не враховувались санітарно-гігієнічні, протиепідемічні умови. Другий великий етап будівництва психіатричних лікарень набув своєї актуальності з 1920 року по 1980 рік. Таким чином в Україні збільшилась кількість ліжок до 70 205, але функцією психіатричних лікарень було проведення репресивних дій по відношенню до представників політичної опозиції шляхом їх медикалізації, а не лікування психічнохворих. А в цей час в Європейських країнах проводили деінституціоналізацію державних психіатричних закладів (зменшення кількості ліжок), тому високий показник зменшення ліжок в державних психіатричних закладах було зафіксовано у Бельгії – 136 лікарняних ліжок, у Німеччині – 128; у Латвії – 125; на Мальті – 114, у Литві – 99 і найнижчі показники у Естонії – 52, Ірландії – 34 на 100 тис. населення. Країни ЄС в ті часи переходили на мультидисциплінарну форму надання лікувальних послуг для психічнохворих (сімейний лікар, психіатр, психолог (психотерапевт), медична сестра, соціальний працівник), які лікувались в терапевтичному середовищі. Нажаль в Україні тільки з 2014 року почалося зменшуватись кількість ліжок в психіатричних лікарнях до 31 857 на 100 тис. населення (у 2012 році становило 39 251 на 100 тис. населення) при тому, що умови для надання медичної допомоги психічнохворим по мультидисциплінарному принципу не проводились для всіх, які потребували її. В статті надані результати проведення анкетування головних лікарів психіатричних лікарень України щодо безпечних санітарно-гігієнічних, протиепідемічних умов функціонування психіатричних закладів охорони здоров'я.

Ключові слова: гігієнічні аспекти, психіатрична служба, психічнохворі, мультидисциплінарний підхід.

Chorna Valentyna

National Pirogov Memorial Medical University

HYGIENIC ASPECTS OF THE FORMATION OF PSYCHIATRIC SERVICES IN UKRAINE: PAST, PRESENT, FUTURE

Summary. The article presents the results of the generalization of scientific research on the hygienic aspects of the formation of psychiatric services in Ukraine since the formation of Kievan Rus, Zaporozhian Sich. The first psychiatric medical facilities have built-in 1781 in monasteries, and 28,6% of psychiatric hospitals in Ukraine were built in the 19th century and are still used to treat the mentally ill. In 1905, after the Second Congress of Psychiatrists, the first stage of development of the construction of psychiatric hospitals and the increase of beds in Ukraine began, but the construction did not take into account sanitary and hygienic, anti-epidemic conditions. The second main stage in the construction of psychiatric hospitals became relevant from 1920 to 1980. Thus, the number of beds in Ukraine increased to 70 205. But the function of psychiatric hospitals was to repress members of the political opposition by medicalizing them rather than treating the mentally ill. At this time, European countries were deinstitutionalizing state psychiatric institutions (reducing the number of beds), so a high rate of decreasing beds in state psychiatric institutions was recorded in Belgium – 136 hospital beds, in Germany – 128; in Latvia – 125; in Malta – 114, in Lithuania – 99 and the lowest rates in Estonia – 52, Ireland – 34 per 100 thousand population. At that time, the EU countries switched to a multidisciplinary form of providing medical services for the mentally ill (family doctor, psychiatrist, psychologist (psychotherapist), nurse, social worker) who have been treating in a therapeutic environment. Unfortunately, in Ukraine only in 2014, the number of beds in psychiatric hospitals began to decrease to 31 857 per 100 000 population (in 2012 it was 39 251 per 100 000 society) although the conditions for providing medical care to the mentally ill on a multidisciplinary basis have not been meeting for all who needed it. The article presents the results of a survey of chief physicians of psychiatric hospitals in Ukraine on safe sanitary and hygienic, anti-epidemic conditions for the functioning of psychiatric health care facilities.

Keywords: hygienic aspects, psychiatric service, mentally ill, multidisciplinary approach.

Постановка проблеми. Психічнохворі люди завжди були тягарем для суспільства в будь який період розвитку психіатрії, а особливо в Україні. За даними ВООЗ в Україні кожен рік реестру-

ються 628 нових випадків психічних захворювань (на 100 тис. населення), а особливо під час ведення ООС/АТО на Сході країни зростає кількість людей, яким необхідна психіатрична допомога [1; 2].

Ситуація, яка склалась у результаті пандемії COVID-19, щодо тривалого перебування на карантині, також позначається на психічному здоров'ї людей. Під час брифінгу директор ВООЗ Тедрос Адханом Гебреесус зазначив вагомий вплив пандемії COVID-19 на порушення психічного здоров'я мільйонів людей. Науковими дослідженнями встановлено погіршення психологічного здоров'я у 52,7% респондентів, які оцінили вплив пандемії як «важкий», наявність симптомів депресії у 18,6% респондентів, симптомів тривоги у 26,5%, а також сильний рівень стресу як наслідок перенесеної хвороби COVID-19, стурбованість щодо власного здоров'я та близьких, фінансових втрат із-за карантинних обмежень у 7,9% респондентів [3].

ВООЗ щорічно констатує, що головною причиною 128 000 самогубств, які стаються у країнах ЄС із-за депресивних розладів людей, які не звернулись вчасно за допомогою і з тяжкими психічними розладами, які не отримали лікування. Психічні розлади, депресії до 2030 року можуть зайняти третє місце серед причин неінфекційних хвороб. Велику увагу ВООЗ, ООН приділяє психічному здоров'ю населення планети [4; 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Початок психіатрії в Україні почався в часи Київської Русі. В той час вона мала два напрямки як розвиток «практичної психіатрії», так і розвиток «наукової психіатрії». У 996 році князь Київський Володимир вперше видає Статут (закон), який передбачав нагляд і відкриття притулків для психічнохворих при Києво-Печерському монастирі, а також при церквах де були окремі приміщення для лікування/перебування хворих. В XI столітті у Київській Русі будуються окремі будівлі для лікування/перебування психічнохворих. Будівництво «братських шпиталів» в Україні почалось у XIV-XVI столітті для хворих з психічними розладами, де вони перебували і лікувались. В часи Запорізької Січі (до 1883 року) психічнохворі лікувались/перебували, як в приміщеннях великих монастирів, так і у звичайних сільських будинках, в яких були розташовані 600 шпиталів. У 1669 році був прийнятий закон «Про неосудність» щодо примусового лікування хворих з психічними розладами, а з 1690 року проводили психіатричну експертизу щодо «неспокійних хворих» [6].

Початок будівництва першого спеціального медичного закладу на 24 ліжка для психічнохворих відбулося в 1781 році на базі Макавського монастиря Новгород-сіверської єпархії Чернігівської губернії. А з 1796 року у м. Харкові почали приймати перших хворих у психіатричну лікарню (Сабурова дача) на 225 ліжок, але із низ 125 ліжок було відведено для хворих воєнного відомства. До цього двоповерхового приміщення у 1830 році добудовують і збільшують кількість ліжок до 400. У 1920 році це приміщення облаштовують під Український психоневрологічний інститут, а з 1932 року під Українську психоневрологічну академію і з 1955 року – це Харківська обласна клінічна психіатрична лікарня № 3, яка працює до наших днів [7].

У 1897 році відкрита спеціалізована психіатрична лікарня ім. О.І. Ющенко у м. Вінниця для психічнохворих Південно-Західного регіону,

яка до цього часу працює як і у багатьох обласних центрах України: Чернігівська, Львівська, Херсонська та інші обласні психіатричні лікарні. Це 28,6% психіатричних лікарень, які будували до 1945 року, які працюють по цей час, але в яких при будівництві не було передбачено гігієнічних вимог щодо комфортності хворого.

Значний розвиток будівництва психіатричних лікарень в Україні почався після II з'їзду психіатрів у 1905 році, де було прийнято рішення збільшити кількість ліжок шляхом будівництва нових лікарень для психічнохворих. Вже до 1912 року в Україні приймали психічнохворих 31 державна психіатрична лікарня на 8912 ліжок. На той час також працювали 34 приватних психіатричних лікарень в м. Києві, м. Харкові, м. Одесі, м. Чернігові, але різниця щодо гігієнічних аспектів між державними і приватними суттєво відрізнялась [8].

В приватних психіатричних лікарнях створювали гігієнічні умови, як для лікування, так і для «терапевтичного середовища». Наприклад у психіатричній лікарні доктора І.Я. Платонова у XIX столітті м. Харків психічнохворі знаходились в тих умовах, які сьогодні в Європейських країнах створюють для психічнохворих, один із головних принципів лікування є використання «терапевтичного ландшафту». Це означало, що кожна кімната хворого виходила в сад, де все було обладнано для хворого, де є квітники, фонтани тощо. В приміщеннях приватної психіатричної лікарні І.Я. Платонова були розташовані роєлі, більярдні столи та інші предмети дозвілля, а саме унікальним в цій лікарні був «Цандерівський кабінет механотерапії», де хворі мали можливість займатись спортом на велосипедних тренажерах, тренажерах для греблі. Також в таких приватних лікарнях XIX століття хворим організовували трудотерапію, яка наприклад у Республіці Польщі дуже має попит і використовується в психіатричних лікарнях сьогодні – це майстерня для гончарства, майстерні для малювання, перукарів, для жінок – майстерні крою і шиття, вишивки та інше. Арт-терапію використовують у багатьох лікарнях Європейських країн і прикладом є програма Art Therapy Programme психіатричної клініки Psychiatric University Hospital of the Charite' at St. Hedwig в США (див. рис. 1, 2) [9].

За 9 років в Україні з 2000 по 2009 рр. у психіатричних лікарнях закрито 40 лікувально-трудових майстерень (з 64 до 24), а це скорочено 3543 місця (з 5882 до 2339) при тому, що в країнах ЄС соціальна та трудова реабілітація в структурі психіатричних лікарнях займає особливо місце [10].

Другий великий етап збільшення будівництва психіатричних лікарень відбулося з 1920–1980 рр. і досягла до 70 205 ліжок в Україні. Проводячи екскурс в історію (1960–1980 рр.) функцією психіатричних лікарень було здійснювати репресивні дії по відношенню до представників політичної опозиції, ідеологічно-несумісних із світоглядом лідерів держав, шляхом їх медикалізації. Проведений аналіз показав збільшення кількості ліжко-місць у психоневрологічних лікарнях з 1962 року до 1974 року у СРСР з 222600 до 390000 на 57,1% і в той час контроль над психіатричними лікарнями мали МВС СРСР та П'яте управління КДБ СРСР [11; 12].

Рис. 1, 2. Виставка робіт пацієнтів лікарні Psychiatric University Hospital of the Charite' at St. Hedwig (США)

За статистичними даними МОЗ у 2012 році забезпеченість психіатричними ліжками становило 39 251 на 100 тис. населення, а у 2014 році 31 857 на 100 тис. населення майже на 18,8% скоротилося кількість ліжок в стаціонарах, які надавали психіатричну допомогу. При цьому не були створені умови як в країнах ЄС: модель середовища психіатрії щодо збереження та зміцнення психічного здоров'я шляхом надання медичної допомоги спочатку сімейними лікарями, медичними сестрами, психологами, а в складних випадках психіатрами, невропатологами, соціальними працівниками за місцем проживання і залишатимуться в своєму оточенні. Тільки з 2014 року в Україні почали створювати умови по мультидисциплінарному принципу і для лікування хворих з психічними розладами обладнали місця у 2 відділеннях в обласних лікарнях та у 10 міських, одне відділення в дитячій міській лікарні. На сьогодні працює лише одна мобільна бригада (Донецька область). Але це недостатньо для всього населення України [13].

На цей час у Республіці Польща діють 54 психіатричні лікарні, в яких проведено реконструкцію всіх стаціонарів, які були побудовані більше 100 років тому, понад 100 загальних лікарень, 200 денних відділень, які приймають хворих з психічними розладами і 27 центрів психічного здоров'я для хворих, які отримують безкоштовно консультацію психологів центру, а у складних випадках хворого лікують як в денних відділеннях, відділеннях загальної лікарні тощо. Фінансування багатьох проектів і наприклад: «Повернення до громади» в Республіці Польща проводиться Європейським Союзом з Європейського соціального фонду в галузі психічного здоров'я [14; 15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В Україні на сьогодні працюють 56 психіатричних лікарень на 26 915 ліжок, а це на 15,5% менше (2014 р.) і тривалість госпіталізації/лікування 48,7 днів (53,5 днів у 2017 р.): з них 28,6% побудовані в XVIII–XIX столітті (з 1786 до 1945 рр.), 28,6% після Великої вітчизняної війни (з 1945–1991 рр.), 42,8% у часи незалежності України (з 1991–2013 рр.). Більшість дореволюційних будівель психіатричних закладів України ви-

користувались за іншим призначенням – колишні казарми для солдат, конюшні, релігійні культові будівлі, будівлі для зберігання зброї. Тому взагалі не були передбачені санітарно-гігієнічні вимоги для перебування психічнохворих в цих пристосованих приміщеннях. За всі роки в Україні будівництво психіатричних лікарень проводилося за принципом “коридорного”, однотипного розташування приміщень лікарні і звичайно гігієнічні аспекти для хворих не враховувались щодо психологічного комфорту: палати розраховані на велику кількість хворих, умов для приватності відсутні (відсутні двері), ліжка розміщені у холах, тумбочок, шаф не достатньо для кожного хворого, умови для особистої гігієни не створені (туалет в кінці коридора, душові кімнати працюють за графіком) [8; 9; 10].

Формулювання цілей статті. Метою цієї роботи є аналіз гігієнічних аспектів психіатричних закладів охорони здоров'я України минулих, теперішніх і майбутніх часів щодо створення належних умов психічнохворим в закладах охорони здоров'я України. Впровадження досвіду Європейських країн щодо проведення реконструкції, будівництва нових закладів для покращення психічного здоров'я населення України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створення безпечних санітарно-гігієнічних, протиепідемічних умов функціонування психіатричних закладів охорони здоров'я України забезпечується дотриманням загальними вимогами санітарного, містобудівного законодавства і згідно вимог ДБН В.2.2-10-2001 України «Будинки і споруди Заклади охорони здоров'я». Нами розроблена/надіслана «Анкета наукової санітарно-епідеміологічної оцінки умов розміщення психіатричної лікарні» головним лікарям психіатричних лікарень України для заповнення. Згідно вимогам ДБН В.2.2-10-2001 України «Будинки і споруди Заклади охорони здоров'я», який діє на сьогодні щодо психіатричних лікарень, які будувались у XVIII–XIX столітті частково не відповідають вимогам, так як 87,5% знаходяться в пристосованих приміщеннях і 12,5% в типових. У зазначеній анкеті виділено блок санітарно-протиепідемічних та санітарно-гігієнічних параметрів, що характеризують будівлі психіатричних лікарень України. За допомогою

Питома вага майданчиків в зоні відпочинку психіатричних закладів охорони здоров'я України, %

	Назви майданчиків	Обладнані	Відсутні
1	Майданчик для рухових ігор (для настільного тенісу)	12,5%	87,5%
2	Майданчик для тихого відпочинку (шахи, доміно)	25%	75%
3	Майданчик для проведення фізкультурно-оздоровчих заходів (спортивні тренажери)	12,5%	75%

санітарно-гігієнічної оцінки було визначено розміщення лікувальних корпусів та допоміжних підрозділів на земельній ділянці тобто дизайну корпусів і встановлено, що психіатричні лікарні, які розміщені у комбінованих корпусах становлять – 50%, мають павільйонну систему (окремі корпуси) – 25%, централізовану систему (все в одному корпусі) – 12,5% і блочну систему – 12,5%. Поверховість корпусів психіатричних лікарень України до 2 поверхів складає – 50%, до 3 поверхів – 37,5% і до 5 поверхів, які будувались з 1960 року – 12,5%.

Щодо планувальних вимог до організації ділянок на території психіатричних лікарень відмічаємо, що в середньому питома вага площі ділянки лікарень на 1 хворого складає 237,4 м². Огородження територій лікарень в наявності у 87,5% і частково обладнано у 12,5%, але при цьому висота огорожі досягає до 1,5 метрів – 12,5%, до 2 метрів – 50% і більше 3 метрів у 37,5%. І частіше паркан бетонний у 37,5%, комбінований (бетонний і сітчастий) у 37,5%, сітчастий у 12,5% і лише з зелених насаджень – 12,5%.

По відношенню до функціонального зонування ділянки згідно вимог ДБН В.2.2-10-2001 України «Будинки і споруди Заклади охорони здоров'я» складу і кількості споруд для спорту, культури (кіномайданчики, танцювальні майданчики) та дозвілля у психіатричних лікарнях обладнано фізкультурна зона у 50%, частково обладнано у 12,5% і у 37,5% вона відсутня. Прогулянкові дворики для кожного відділення є у 75% цих закладів, але вказані данні не дійсні. Тільки на прикладі Комунального некомерційного підприємства «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О.І. Ющенко Вінницької обласної Ради» із 22 відділень лише у 9% є такі дворики закриті парканом (до 3 метрів). Площа озелененої ділянки психіатричних лікарень складає 83,3%. Зони відпочинку мають наступні майданчики (табл. 1).

На питання в якому стані знаходяться ці майданчики, які обладнані в психіатричних лікарнях України із них – 37,5% в задовільному стані і 62,5% – незадовільному стані.

Блок питань анкети «Анкета наукової санітарно-епідеміологічної оцінки умов розміщення психіатричної лікарні» містила інформацію щодо умов перебування, лікування, реабілітації психічнохворих. Так, наприклад, щодо трудотерапії у психіатричних лікарнях обладнані майстерні у 12,5% закладів, де хворі можуть здобути собі професію. Фізіотерапевтичні кабінети обладнані у 50% психіатричних лікарень.

Щодо безпечних, комфортних умов перебування психічнохворих дані анкети наступні: забезпеченість власним письмовим столом на одного хворого складає – 25% мають частково, 75% – відсутні взагалі столи; власні тумбочки мають – 62,8%, частково – 37,5%; забезпеченість шафами для зберігання особистого одягу – 25% мають, частково забезпечені – 37,5% і 37,5% взагалі не мають; забезпеченість стільцями – 50% мають, частково – 25% і 25% взагалі не мають.

Цілюще та безпечне середовище у психіатричних закладах є найважливішим питанням в Європейських країнах для комфортного перебування хворих, швидкого одужання. І для створення таких умов в країнах ЄС при проектуванні нових або реконструкції старих закладах охорони психічного здоров'я особливу увагу приділяють на етапі проектування, будівництва, оздоблення беруть до уваги всі гігієнічні аспекти.

Висновки і пропозиції.

1. Дотримання безпечних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних вимог функціонування психіатричних закладів охорони здоров'я України, містобудівного законодавства, вимог ДБН В.2.2-10-2001 України «Будинки і споруди Заклади охорони здоров'я» складає у 12,5% закладів.

2. Для проведення реформи в закладах охорони психічного здоров'я необхідно не тільки шляхом скорочення ліжок, але створити умови для надання первинної медично/психологічної допомоги сімейними лікарями, психологами психічнохворим, а в складних випадках психіатрами, невропатологами, соціальними працівниками за місцем проживання, та будувати нові центри психічного здоров'я як це проводиться в країнах ЄС.

Список літератури:

1. Ярема Н.Ю. (2015). Психологічне здоров'я особистості. *Юридична психологія*. 2, 106–115.
2. Корольчук О.Л. (2016). Охорона психічного здоров'я в умовах ведення АТО. *Інвестиція: практика та досвід*. 18, 96–109.
3. Mustafa N. (2020) Psychological stress and associated factors during the coronavirus disease (COVID-19). *International Journal of Science and Research*, 10, 4, 12–18.
4. Arensman E., Scott V., De Leo D., Pirkis J. (2020) Suicide and suicide prevention from a global perspective. *Crisis*. 41 (Suppl 1): S3-S7. doi: <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000664>
5. Cao D., Bray F., Ilbawi A., Soerjomataram I. (2018) Effect on longevity of one-third reduction in premature mortality from non-communicable diseases by 2030: a global analysis of the Sustainable Development Goal health target. *Lancet Glob Health*. 6(12): e1288-e1296. doi: [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(18\)30411-X](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(18)30411-X)
6. Напреенко О.К., Влох І.Й., Голубков О.З. Психіатрія. Київ: Здоров'я, 2001. 584 с.

7. Куделко С.М. Очерк истории развития психиатрии в Харьковском классическом университете. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2014. 1(1), 89–93.
8. Вовк О.І. З історії розвитку світової психіатрії: хронологічна таблиця. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2016. , 2(6), 138–145.
9. Ковальов Ю.М., Кфіа Д.В. Кольорове рішення інтер'єрів психіатричних лікарень. *Теорія та практика дизайну*. 2013. 3, 58–59. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
10. Чорна В.В. Реформування охорони здоров'я для зміцнення психічного здоров'я населення України та досвід країн ЄС. Вісник Вінницького національного медичного університету – *Bulletin of Vinnytsia National Medical University*. 2020. 3(24), 447–456. doi: [https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2020-24\(3\)-11](https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2020-24(3)-11)
11. Чорна В.В., Сергета І.В., Махнюк В.М. Сучасні підходи до створення внутрішньолікарняного комфорту для хворих та медичного персоналу в психіатричних закладах охорони здоров'я. *Biomedikal and Biosocial anthropology*. 2019. 35, 48–53. doi: <https://doi.org/10.31393/bba34-2019-08>
12. Чорна В.В. Детермінація психічного здоров'я населення України та країн ЄС. Довкілля та здоров'я. 2020. 2(95), 47–53. doi: <https://doi.org/10.32402/dovkil2020.02.047>
13. Концептуальна записка. Експертний комітет ВПА щодо кризи психічного здоров'я в Україні (червень 2020). Чконія Е., Делеспол Ф., Германавічюс А., Кейкенс Р., Куценок І., Шульце М., Скокаускас Н., Ван Ворен Р. (члени Експертної комісії). World Psychiatric Association. Advance Psychiatry and Mental Health Across the World. URL: <https://www.gip-global.org/files/ukraine-policy-brief-final-ua.pdf>
14. Закаль Ю. Про охорону здоров'я в Республіці Польща. *Вестник Ассоциация психиатров Украины*. 2011. 2. URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/27208>
15. Оксентюк Н.В. Проблеми психічного здоров'я: Європейський досвід : *Збірник наукових праць РДГУ*. 2018. Випуск 10. С. 107–114.

References:

1. Yarema N.J. (2015) Psychological health of the individual. *Legal psychology*. 2, 106–115.
2. Korolchuk O.L (2016) Mental health care in the conditions of anti-terrorist operation. *Investment: practice and experience*, 18, 96–109.
3. Mustafa N. (2020) Psychological stress and associated factors during the coronavirus disease (COVID-19). *International Journal of Science and Research*, 10, 4, 12–18.
4. Arensman E., Scott V., De Leo D., Pirkis J. (2020) Suicide and suicide prevention from a global perspective. *Crisis*, 41 (Suppl 1): S3-S7. doi: <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000664>
5. Cao D., Bray F., Ilbawi A., Soerjomataram I. (2018) Effect on longevity of one-third reduction in premature mortality from non-communicable diseases by 2030: a global analysis of the Sustainable Development Goal health target. *Lancet Glob Health*, 6(12): e1288-e1296. doi: [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(18\)30411-X](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(18)30411-X)
6. Napreenko O.K., Vlokh I.Y., Golubkov O.Z. (2001) *Psychiatry*. Kyiv: Health, 584 s.
7. Kudelko S.M. (2014) Essay on the history of psychiatry at Kharkiv Classical University. *Psychiatry, neurology and medical psychology*, 1(1), 89–93.
8. Vovk O.I. (2016) From the history of world psychiatry: a chronological table. *Psychiatry, neurology and medical psychology*, 3, 2(6), 138–145.
9. Kovalev Y.M., Kfia D.V. (2013) Color solution of interiors of psychiatric hospitals. *Theory and practice of design*, 3, 58–59. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
10. Chorna V.V. (2020) Health care reform to strengthen the mental health of the population of Ukraine and the experience of EU countries. *Bulletin of Vinnytsia National Medical University*, 3(24), 447–456. doi: [https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2020-24\(3\)-11](https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2020-24(3)-11)
11. Chorna V.V., Sergeta I.V., Makhnyuk V.M. (2019) Modern approaches to the creation of in-hospital comfort for patients and medical staff in psychiatric health care facilities. *Biomedikal and Biosocial anthropology*, 35, 48–53. doi: <https://doi.org/10.31393/bba34-2019-08>
12. Chorna V.V. (2020) Determination of mental health of the population of Ukraine and EU countries. *Environment and health*, 2(95), 47–53. doi: <https://doi.org/10.32402/dovkil2020.02.047>
13. Conceptual note. VPA Expert Committee on mental health crisis in Ukraine (June 2020). Chkonія E., Delespol F., Germanovichus A., Keikens R., Kutsenok I., Schulze M., Skokauskas N., & Van Warren R. (members Expert Commission). World Psychiatric Association. Advance Psychiatry and Mental Health Across the World. URL: <https://www.gip-global.org/files/ukraine-policy-brief-final-ua.pdf>
14. Zakal Y.U. (2011) On health care in the Republic of Poland. *Bulletin of the Association of Psychiatrists of Ukraine*, 2. URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/27208>
15. Oksentyuk N.V. (2018) Mental health issues: The European experience: Collection of scientific works of RDGU, vol. 10, pp. 107–114.